

Kontrollkäik Siimusti lastekodusse Metsatareke

KOKKUVÕTE

(1) 26.03.2015 korraldas õiguskantsler sellest ette teatades kontrollkäigu Siimusti lastekodusse Metsatareke (edaspidi asenduskodu).

Jõgeva Vallavolikogu 26.05.2011 määruse nr 9 „[Siimusti lastekodu Metsatareke põhimäärus](#)“ § 1 lg 1 ja § 5 lg 2 järgi on asenduskodu Jõgeva Vallavalitsuse hallatav asutus, mis osutab asenduskodu-, turvakodu- ja puudega lastele lapsehoiuteenust ning muid teenuseid laste vajadustest lähtuvalt. Vastavalt põhimääruse §-le 7 on asutuse põhieesmärk asenduskoduteenuse osutamine orbudele ning vanemliku hoolitsuseta lastele ja noortele, nende põhivajaduste rahuldamiseks peremudelile tugineva elukorralduse pakkumine, turvalise ja arenguks soodsa elukeskkonna loomine ning ettevalmistamine võimetekohaseks toimetulekuks täiskasvanuna.

Siimusti lastekodule Metsatareke on väljastatud tegevusluba asenduskoduteenuse osutamiseks Jõgeva maavanema 29.05.2013 korraldusega nr [1-1/2013/279](#). Tegevusluba on antud maksimaalselt 27-le lapsele asenduskoduteenuse osutamiseks. Asenduskodusse suunatakse laps kolmepoolse halduslepingu alusel, mille sõlmivad lapse elukohajärgne maavanem, lapse elukohajärgne valla- või linnavalitsus ja asenduskoduteenuse osutajana Siimusti lastekodu Metsatareke.

Asenduskodu tegutseb kahes hoones. Kontrollkäigu ajal elas ühes majas üks pere, kus oli kuus väiksemat last asenduskoduteenusel ja üks laps turvakoduteenusel ning nendega igapäevaselt koos elavad perevanemad. Teises majas elas 16 erinevas vanuses last ja noort, kelles eest vastutasid vahetustega tööl käivad kasvatajad.

(2) Õiguskantsler kontrollis, kas Siimusti lastekodus Metsatareke on tagatud asenduskoduteenusel olevate laste põhiõigused ja -vabadused. Muuhulgas kontrollis õiguskantsler, kas asenduskodus on lastele tagatud individuaalseks ja igakülgeks arenguks vajalikud stabiilsed, turvalised ja peresarnased tingimused.

(3) Õiguskantsleri nõunikud vestlesid kontrollkäigu raames Siimusti lastekodu Metsatareke direktori ning usalduslikult nelja kasvatusala töötaja ning kuue lapse ja noorega. Samuti tutvusid nõunikud asenduskodu dokumentidega. Lisaks vaatlesid nõunikud laste elamistingimusi ja maitsesid lastele pakutavat toitu.

(4) Õiguskantsleri seisukoht

Kuigi kontrollkäigu kokkuvõtte toob ennekõike välja asenduskodus tuvastatud puudused, on asenduskodu tegevuses palju kiitust väärivat. Eriti tahaks esile tõsta asenduskodu panustamist sellesse, et lapsed saaksid tegeleda spordi ja huvialadega ning käia väljasõitudel, mida oma sõiduvahendi puudumisel korraldatakse ka ühistranspordiga.

Kontrollkäigu tulemusel tuvastas õiguskantsler järgnevad puudused, mis puudutavad Siimusti lastekodus Metsatareke lastele piisava ja turvalise hoolitsuse ning peresarnaste tingimuste tagamist:

- asenduskodu ei ole suutnud tagada kasvatuslikku järelevalvet ja autoriteeti, et ära hoida laste korrarikkumisi ([p 4.1](#));

- turvakoduteenust osutati asenduskodu laste peredes ([p 4.2](#));
- ruumipaigutus polnud üldiselt peresarnane ([p 4.3](#)).

(4.1) Kasvatustliku järelevalve ja autoriteedi tagamine

Dokumentidest ja vestlustest selgus mitmeid juhtumeid, mil lapsed on viibinud öösel töötajate teadmata ja loata asenduskodust eemal, rikkunud asenduskodu õörahu, tarbinud keelatud aineid, olnud verbaalselt ja füüsiliselt vägivaldsed jne. Ajavahemikus 01.01.2013 – 16.03.2015 fikseeriti 27 sellist juhtumit. Neist 13-l juhul kutsusid või teavitasid töötajad politseid, neljal korral kiirabi.

Juhtumid puudutasid asenduskodu suuremat maja, kus laste eluruumid paiknevad kahel korrusel. Kontrollkäigu ajal olid suurema maja 16-st lapsest 12 vanuses 15-19 aastat, ning õhtust ja öist aega, mil kahe pere peale oli tööl üks kasvataja (kl 20-8).

Asenduskodu sõnul napib töötajatel mõjutusvahendeid laste käitumise suunamiseks. Kirjutatud reeglid ei anna tulemusi. Ühe lahendusena soovitakse näha laste suunamist erikooli. Eriti jõuetuna tunneb asenduskodu end selliste noorte suhtes, kes on asenduskodusse sattunud teismelisena ning kelle eelneva kasvatamisega ei ole bioloogilised pered tegelenud või hoolduspered hakkama saanud.

Direktori sõnul püüab asenduskodu läheneda igale noorele individuaalselt ja leida talle sobivad lahendused käitumise muutmiseks, sh suheldes, kokkuleppeid sõlmides, motiveerides huvitegevusega jne. Koostöös lapse eestkostjaks oleva omavalitsusega suunatakse laps nt nõustamisele. Töötajatele on asenduskodu pakkunud koolitusi ja supervisiooni kriisiolukordades toimetulekuks. Samas vestlustel õiguskantsleri nõunikega ei olnud kõik kasvatajad kursis, kas nende pere noored osalevad huvitegevuses, käivad nõustamises vms.

Noored olid üldiselt eluga asenduskodus rahul. Samas tunnistasid nad, et on vaid mõni kasvataja, kes suudab piire seada ja kelle sõna kuulatakse. Samuti mõistsid nad asenduskodu reegleid. Näiteks hilja peale jäädes, on mitmed noored kasvatajale helistanud, et see politseid ei kutsuks. Kokkulepete rikkumise ühe põhjusena tõid noored välja igavuse.

[ÜRO lapse õiguste konventsiooni](#) (LÕK) art 20 peab vanemliku hoolitsuseta lapse asendushoolduse tagamise puhul oluliseks perepõhise asendushoolduse eelistamist ja üleskasvatamise järjepidevust. Kui lapsel ei ole võimalik kasvada peres, peavad tema elutingimused asutuses olema võimalikult peresarnased ja stabiilsed. Nõnda sätestab ka [sotsiaalhoolekande seaduse](#) (SHS) § 15¹, et asenduskoduteenuse sisu ja eesmärk hõlmab lapsele tema põhivajaduste rahuldamiseks peresarnaste elutingimuste võimaldamist, talle turvalise ja arenguks soodsa elukeskkonna loomist ning lapse ettevalmistamist võimete kohaseks toimetulekuks täiskasvanuna.

Turvalisus on üks lapse põhiõigusi, mis tuleneb LÕK artiklitest 19 ja 34 ning [Eesti Vabariigi lastekaitse seaduse](#) (LaKS) §-st 33, mis hõlmab kaitset ka lapse enda tegevusest tingitud ohtude eest. Asenduskodu on kohustatud tagama iga tema hoole alla usaldatud lapse turvalisuse tulenevalt SHS § 15⁸ lg 5 punktist 1. Turvalisuse tagamiseks peab asenduskodu toetama lapse emotsionaalset turvatunnet, omama ülevaadet lapse tegevustest ja võimalust eemaloleva lapsega kontakti saamiseks.¹ Mh seetõttu on seaduses sätestatud nõuded laste ja

¹ Sotsiaalministri 16.10.2007 määruse nr 66 „[Kohaliku omavalitsuse poolt kogutavate ja säilitatavate asenduskoduteenusel viibiva lapse dokumentide loetelu, asenduskoduteenuse osutajale üle antavate](#)

kasvatusala töötajate suhtarvule peres: SHS § 15⁸ lg 3 esimese lause järgi peab igas asenduskodu peres ööpäev läbi tööl olema vähemalt üks kasvatusala töötaja, kui pere lapsed viibivad asenduskodus.

(4.1.1) Kasvatajate arv

Asenduskodu igas peres peab olema piisaval arvul kasvatajaid, et igale lapsele oleks võimalik keskenduda individuaalselt. Mida väiksem on laste arv kasvataja kohta, seda enam jõuab kasvataja iga lapsega tegeleda, talle tähelepanu osutada ja tema arengut toetada ning probleeme ennetada. Personaalne tegevus lapsega on üks olulisemaid komponente asenduskoduteenususe sisu ja eesmärgi täitmisel. Piisava arvu kasvatusala töötajate kohalolu on oluline ka turvalisuse tagamiseks, et oleks võimalik omada ülevaadet laste tegevustest ja liikumistest. Kui asenduskodu ei täida töötajate miinimumkoosseisu osas seaduses ette nähtud nõudeid, on ühel kasvatajal ebamõistlikult suur koormus, mis ei aita kaasa peresarnaste tingimuste tekkimisele ning võib seada ohtu laste arengu, turvalisuse ja hoolitsuse.

Seadus ei näe ette võimalust koondada asenduskodu erinevates peredes elavaid lapsi ühe töötaja hoolitsuse ja järelevalve alla. Siimusti lastekodu suuremas majas oli aga alates kl 20-st kahe pere peale vaid üks kasvataja, kes vastutas üksi 16 lapse ja noore eest, kelle magamistoad asusid seejuures kahel korrusel. Sellises olukorras ei ole raske ette kujutada, et ühel kasvatajal on üksi raske toime tulla teismeliste piiride proovile panekuga, nagu kinnitasid ka fikseeritud juhtumid korrarikumistest, mis olid üldjuhul aset leidnud öhtul või öösel. Üksi majas viibival töötajal ei ole võimalik jätta lapsi järelevalveta ja minna hilja peale jäänud noort otsima või koju tooma, näidates nõnda temast hoolimist. Samuti on üksi tööl oleval kasvatajal keerulisem lahendada asenduskodus ettetulevaid konfliktsituatsioone, kui kohal ja toeks ei ole teist töötajat, kes annaks kindlustunnet ja nõu. Eeltoodu võib ka seletada, miks asenduskodu vajab nii sageli politsei sekkumist.

Siiski on politsei poole pöördumine asjakohane, sest asenduskodu peab tagama laste turvalisuse. LaKS § 23¹ sätestab alaealise liikumispiirangu, mida laps on kohustatud järgima. Alla 16-aastaselt on keelatud viibida ilma täiskasvanud saatjata avalikes kohtades ajavahemikus kl 23–6, suvekuudel ajavahemikus kl 24–5. Sobivaks täiskasvanud saatjaks ei saa pidada isikut, kelle juures viibimise on keelanud lapse eestkostjaks olev omavalitsus vastavalt [perekonnaseaduse](#) (PKS) § 126 lõikele 2. Vastavalt [alkoholiseaduse](#) (AS) §-le 46 ja § 47 lõikele 1 on alaealisel keelatud tarbida, vallata või omada alkoholi², vastavalt § 46 lõikele 2 on keelatud alaealisele alkoholi pakkuda või üle anda. Tulenevalt [korrakaitseaduse](#) § 46 lg 1 punktist 6 ja § 39 lõikest 3 võib politsei toimetada liikumispiirangut rikkuva, samuti joobeseisundi kahtlusega või joobeseisundis alaealise tema vanema juurde, kelleks antud olukorras PKS § 146 lõikele 1 vastavalt on asenduskodu kui lapse faktiline hooldaja.

Kokkuvõttes, kahe pere laste koondamisega ühe kasvataja hoole ja järelevalve alla on Siimusti lastekodu Metsatareke rikkunud SHS § 15⁸ lg 3 esimesest lausest tulenevat nõuet, et iga asenduskodu pere kohta peab asenduskodus ööpäevaringselt viibima vähemalt üks

[asenduskoduteenusel viibiva lapse dokumentide loetelu ning asenduskoduteenususe osutaja kohustuste täpsema sisu kehtestamine](#)“ § 3 p 3.

² AS § 71 järgi karistatakse vähemalt 14-aastaselt alaealist alkohoolse joogi tarbimise eest rahaträhviga. Kui alaealisel puudub sissetulek ja trahvi ei tasu vabatahtlikult tema seaduslik esindaja, võib [väärteomenetluse seadustiku](#) § 211 alusel trahvi asendada üldkasuliku töö või arestiga. Karistamise asemel võib alaealise suhtes kohaldada mõnd mõjutusvahendit vastavalt [alaealise mõjutusvahendite seadusele](#).

kasvatusala töötaja. Seeläbi ei ole asenduskodu suutnud tagada pidevat kasvatuslikku järelevalvet laste ja noorte üle, mis on oluline osa teenuse olemusest.

Eeltoodust lähtudes teeb õiguskantsler Siimusti lastekodule Metsatareke ettepaneku täita sotsiaalhoolekande seaduses kehtestatud kasvatusala töötajate tööviibimise nõuet ja tagada, et igas peres viibib öösel vähemalt üks kasvataja.

(4.1.2) Vanemlikud oskused

Lisaks piisavale arvule töötajatele on oluline, et neil oleks ka vajalik kompetents vanemliku autoriteedi saavutamiseks. Oluline on teadvustada, et kõikide asenduskodude alaealistest hoolealustest pea pooled ongi vanuses 13-17 aastat³ ning väga suure osa moodustavad puuetega või hariduslike, arenguliste ja käitumuslike erivajadustega lapsed. Kuni ei leidu piisavalt kompetentseid asendusperesid selliste noorte eest hoolitsemiseks, kasvab nende osakaal asenduskodudes suunatute hulgas tulevikus eelduslikult veelgi.⁴

Sellele vastavalt peab iga asenduskodu panustama oma töötajate vanemlikesse oskustesse luua usaldussuhteid ja vastastikust austust ka teismelistega, sh nendega, kellele pole pikka aega piire seatud ja kelle käitumismustrid on vastavalt kujunenud. Emotsionaalse turvatunde tagamiseks vajavad noored kiindumussuhteid – stabiilseid, rahuldust pakkuvaid, positiivseid ja toimivaid sotsiaalseid suhteid – mille loomine nõuab kasvatajatelt peale tahtmise ka teadmisi.

Arengupsühholoogia põhitõde on, et „kogu teismee üks normaalseid arenguid on kasvava inimese vajadus panna ennast täiskasvanute vastu proovile, laiendada oma piire ja vabadusi. Iga kasvav inimene püüab omaenda vabadust ja võimalusi suuremaks venitada, vastavalt tema võimete ja oskuste kasvule väheneb vanemate ja hooldajate osa tema otsustes ning suureneb tema enda oma. Kui täiskasvanud hoolekandjad annavad järele liialt kergesti ja palju, siis on see märk hoolimatusest (laps saab liiga vara võimu otsuste üle, mille tagajärgi ta ette näha ei suuda). Teisalt on normide liigne jäikus (hoolekandjatega pole võimalik läbirääkimisi pidada ja seeläbi ka areneda) arengutakistus.“⁵

Kuigi asenduskodu direktori sõnul püütakse igale noorele läheneda individuaalselt, siis mitte kõik kasvatajad ei olnud kursis nende hoole alla usaldatud noorte igapäevaeluga. Samuti on vastuoluline, et asenduskodus väärtustatakse küll kasvatajate oskust karistamise asemel suhelda noortega, ent samas soovitakse rohkem mõjutusvahendite võimalusi.

Kasvatajate korduvad raskused tulla toime noorte väljakutsuva või reegleid eirava käitumisega näitavad, et senisest veelgi enam tuleb arendada kasvatajate vanemlike oskusi võtta täiskasvanuna vastutust probleemide lahendamisel, tegeleda iga noorega järjepidevalt ning märgata ja tunnustada noorte positiivset käitumist. Siin võivad abiks olla nii koolitused⁶ kui erialane kirjandus⁷ teismeliste vanematele.

³ 852-st lapsest 410. H-veeb. Asenduskoduteenus 2013, tabel 1.1.

⁴ [Vanemliku hoolitsuseta laste asendushoolduse poliitika roheline raamat](#), lk 29, 52 ja 75.

⁵ Tiiu Meres. Lastepsühholoogi [ekspertarvamus](#) 18.12.2012 Haiba Lastekodu järelekontrollkäigu juurde.

⁶ Nt pakutakse Gordoni perekooli koolitusi teismeliste vanematele.

⁷ Nt Lynn Huggins-Cooper, Teismeliste kasvatamine: 52 hiilgavat ideed vastutustundlikule lapsevanemale.

Seetõttu soovitab õiguskantsler Siimusti lastekodul Metsatareke pakkuda kasvatusala töötajatele koolitusi ja juhendamist arendamiseks nende vanemlike oskusi teismeliste ja käitumisraskustega noortega suhtlemisel ja nende suunamisel.

(4.1.3) Võrgustikutöö

Asenduskodu direktori sõnul teeb asenduskodu noorte käitumisprobleemide lahendamisel koostööd noorte elukohajärgsete kohalike omavalitsustega. Samas noorte käitumist puudutanud juhtumi analüüside järgi, on omavalitsuse esindajaga ühendust võetud 27-st juhust ühel korral.

Käitumisraskustega laps on põhimõtteliselt abivajav laps, kelle probleemid vajavad lahendamist. Tulenevalt SHS § 24 lg 1 punktist 1 on kohalik omavalitsus kohustatud korraldama laste hoolekannet, muuhulgas toetades last, nõustades lapsi kasvatavaid isikuid ning tehes koostööd asjaomaste asutustega. Abi osutamise vajadus juhtumikorralduse põhimõttel on eriti ilmne taoliste juhtumite puhul, kus lapse asendushoolduse vajadusele lisanduvad muud probleemid, mis vajavad võrgustikupõhist tegutsemist ja teiste spetsialistide kaasamist.

Arvestades noorte käitumisprobleemide ulatust asenduskodus, on oluline kaasata laste elukohajärgseid kohalikke omavalitsusi senisest veelgi enam. Ühisel nõul ja jõul tegutsedes on rohkem võimalusi, kuidas noori erinevate teenuste ja tegevustega toetada (nt tugiisik või -pere, sotsiaalprogrammid, suvelaagrid, hooajatöö vms).

Seetõttu soovitab õiguskantsler Siimusti lastekodul Metsatareke kaasata senisest enam noorte elukohajärgseid kohalikke omavalitsusi noorte käitumisprobleemide lahendamisse.

(4.2) Turvakoduteenus

Dokumentidest ja vestlustest selgus, et kontrollkäigu ajal oli asenduskodu paigutanud turvakoduteenusel oleva lapse elama asenduskoduteenusel olevate lastega samasse perre. Laps vajab turvakoduteenust, kuna tema vanem oli haiglaravil. Ajavahemikus 01.01.2013 – 16.03.2015 on asutus osutanud turvakoduteenust kokku 25-le lapsele, kelle viibimine asutuses on ulatunud ühest päevast mitme kuuni.

Turvakodu- ja asenduskoduteenus eesmärk ja sisu on erinevad, mistõttu pole praktika, kus turvakodu ja asenduskodu lapsed paigutatakse kokku ühte perre, kooskõlas kummagi sihtrühma laste vajaduste ega huvidega.

Turvakoduteenus on vaadeldav kui kriisiolukorras pakutav, eelduslikult lühiajaline asendushoolduse vorm.⁸ Turvakoduteenus osutamiseks on Sotsiaalministeerium koostanud [soovituslikud juhised](#). Juhiste järgi on teenuse eesmärk tagada kõige esmasem abi ja turvaline keskkond neile, kes vajavad kaitset, mõistmist, tuge ning nõustamist, olles kogenud füüsilist, vaimset, seksuaalset või majanduslikku vägivalda, hülgamist või hooletusse jätmist. Turvakodusse pöördumisel tuleb kõigepealt välja selgitada lapse esmane abivajadus, osutada esmast abi ehk tagada ajutine eluase ja turvalisus ning east ja vajadusest tulenev nõustamine.

⁸ Asendushoolduse roheline raamat, lk 53.

Asenduskoduteenus on pikaajaline asendushoolduse vorm, mille eesmärgiks on lapsele pere asendamine paljudel juhtudel kuni täisikka jõudmiseni. SHS §-s 15¹ nimetatud asenduskodu peresarnased tingimused hõlmavad võimalikult suurt stabiilsust lapse elus – sarnaselt tavapererele, kus liikmed igapäevaselt ei vahetu.

Ekspertide hinnangul suurendab ebastabiilsust ja ei ole psühholoogilisest aspektist õige turvakoduteenuse ja asenduskoduteenuse osutamine samades peredes, kuna laste vajadused on erinevad. Asenduskodu laps vajab stabiilset elukeskkonda, turvakodu laps aga esmajärjekorras kriisiabi. „Turvakodusse tuleb laps siis, kui tema elus on väga suur kriis, mis on vajanud kohest sekkumist, perest eraldamist. Turvakoduteenusele tulnud lastele on vaja vaikset kohta rahunemiseks, neile ei sobi võõra pere ellu sattumine. Ta vajab töötajaid, kes tegelevadki tema muredega, mitte ei tee seda muu pereelu kõrvalt. Turvakodusse sattumisega kaasnev psühholoogiline kriis ja pinge on väga rasked taluda kõigile asjaosalistele. Asenduskodus elavate laste kaasamine sellistesse kriisidesse on lubamatu.“⁹

Kuigi kontrollkäigu ajal turvakoduteenusele suunatud lapse asenduskodus viibimise põhjuseks ei olnud kriisiolukorras perest eraldamine, vaid vanema haiglaravi, siis ka sarnasel põhjustel vanemast eemal viibiv laps vajab erikohtlemist ja -tähelepanu. Lisaks oli laps paigutatud perre lastega, kellest mõnel on erivajadused. Muutustega raskesti kohanevatel erivajadustega lastel võib olla eriti raske harjuda uue kaaslasega ja peagi jälle tema lahkumisega.

Eeltoodust tulenevalt peaksid turvakoduteenuse osutamiseks olema asenduskodu peredest eraldiseisvad ruumid. Antud nõue on kavas kehtestada ka seaduse tasandil.¹⁰ Kuna turvakoduteenuse osutamine on Siimusti lastekodu põhimääruse järgne tegevus ja teenust osutatakse regulaarselt, peab asutus kaaluma võimalusi, kuidas edaspidi pakkuda teenust nii asenduskodu- kui turvakoduteenusel olevate laste parimatest huvidest lähtuvalt – näiteks kas väiksemas majas saaks võimaluse korral sisse seada eraldi sissepääsuga turvakodu ruumid.

Paigutades turvakoduteenusele suunatud lapsi asenduskodu laste peredesse, on Siimusti lastekodu Metsatareke rikkunud SHS §-st 15¹ tulenevat peresarnaste tingimuste nõuet.

Seetõttu soovitab õiguskantsler Siimusti lastekodul Metsatareke mitte paigutada turvakoduteenusel viibivaid lapsi asenduskodu laste perre.

(4.3) Eluruumid

Vaatlusel selgus, et suurema maja alumisel korrusel asusid mh direktori tööruum, kahe pere ühine välisriiete esik, köök, söögi- ja elutuba, pesuruum ja kuue lapse magamistoad. Teisel korrusel asusid kümne lapse magamistoad (neist kahes elas kolm last), pesuruum ja saal arvutitega. Vestlustel märkisid kasvatajad, et kuna maja on üks, siis tegelevad kasvatajad kõikide lastega.

Vaatlus ja vestlused andsid alust järeldada, et laste jaotus kahte perre on pigem formaalne ja tegelikult toimitakse kõik ühiselt. See aga ei ole kooskõlas peresarnasuse põhimõttega, et asendushooldus peab toimima väikeses ja püsivas koosluses, millest lähtuvalt on SHS § 48 lõikes 16 kehtestatud nõue, et asenduskodu peres võib olla kuni kaheksa last.

⁹ Piret Visnapuu-Bernadt. Lastepsühhiaatri [ekspertarvamus](#) 18.12.2012 Haiba Lastekodu järelkontrollkäigu juurde.

¹⁰ Vt sotsiaalhoolekande seaduse eelnõu § 37 lg 2. Kättesaadav [eel nõude infosüsteemis](#).

Perelaadseid tingimusi, mis asenduskodu on kohustatud tagama, toetab ka sobiv füüsiline keskkond, kus lapsed elavad. Mh sel eesmärgil on sätestatud [tervisekaitseõuded asenduskoduteenusele](#) sotsiaalministri 20.07.2007 määrusega nr 59. Nende nõuete järgi peab asenduskodus igal perel olema köök (§ 4 lg 2 p 3), vähemalt viie lapsega perel kaks pesuruumi (§ 4 lg 2 p 5) ning ühes magamistoas ei tohi elada üle kahe lapse (§ 4 lg 3).

Kuigi Siimusti lastekodu ruumid on sisustatud ja kujundatud koduselt ja hubaselt, siis suurema maja ruumipaigutus pole üldiselt peresarnane ega vasta mitmes punktis tervisekaitseõuetele. Ruumid ei võimalda kummalgi perel eralduda privaatset vaid oma pere tegemisteks. Kahe pere 16 last ja nende kasvatajad söövad koos, vaatavad televiisorit ühiselt, elavad kõrvuti magamistubades, kasutavad samu pesuruumi jne. Leida neis tingimustes loomulikke võimalusi usalduslike ja kasvatuslike suhete tekkeks ja hoidmiseks, võib olla raskendatud. Selline korraldus võib omakorda selgitada eelpool käsitletud kasvatajate raskusi noorte käitumise suunamisel ([p 4.1](#)).

Kuigi arusaadavalt seab hoone ruumilahendus piirangud võimalikele ümberkorraldustele, siis tuleb neid laste huvisid silmas pidades pikemaks perspektiivis ja koos asutust haldava Jõgeva Vallavalitsusega teostada. Asendushooldust vajavatel lastel on õigus kvaliteetsele asenduskoduteenusele, mis vastab õigusaktides kehtestatud nõuetele. Kui asenduskodu soovib jätkata suuremas majas teenuse osutamist kahe pere lastele, vajab kumbki pere oma eluruumi, sh kööki, elutuba, kahte pesuruumi¹¹ ja kuni kahekohalisi magamistubasid.

Seega teeb õiguskantsler Siimusti lastekodule Metsatareke ettepaneku täita asenduskoduteenusele kehtestatud tervisekaitseõudeid.

(5) Kokkuvõte

Peresarnaste elamistingimuste loomiseks asenduskodus on tarvis kinni pidada õigusaktidega ette nähtud kasvatusala töötajate arvu ning tervisekaitset puudutavatest nõuetest, samuti tagada lastele peredes turvalisus, stabiilsus, privaatne ja usaldussuhete loomise võimalus. Kõikide nimetatud nõuete järgimisega oli Siimusti lastekodus Metsatareke probleeme.

Õiguskantsler teeb kontrollkäigu tulemusel laste põhiõiguste ja -vabaduste tagamiseks Siimusti lastekodule Metsatareke järgnevad ettepanekud ja soovitused:

- tagada, et igas peres viibib öösel vähemalt üks kasvataja;
- pakkuda kasvatajatele koolitusi ja juhendamist arendamiseks nende vanemlike oskusi teismeliste ja käitumisraskustega noorte suunamisel;
- kaasata noorte käitumisprobleemide lahendamise noorte elukohajärgseid kohalikke omavalitsusi;
- mitte paigutada turvakoduteenusel viibivaid lapsi asenduskodu laste perre;
- täita tervisekaitseõudeid asenduskoduteenusele.

Õiguskantsler palub Siimusti lastekodult Metsatareke teavet tehtud ettepanekute ja soovituste täitmise kohta hiljemalt 30.09.2015. Kui mõnda ettepanekut ei ole võimalik täita eelnimetatud kuupäevaks, palub õiguskantsler tuua välja konkreetse ajakava ning tegevusplaani, millal ja kuidas on kavas ettepanekud täita.

¹¹ Samuti vajab sanitaarremondi väiksema maja pesuruum.

Lisaks saadab õiguskantsler kokkuvõtte teadmiseks Jõgeva vallavanemale, Jõgeva maavanemale, Terviseametile ja sotsiaalministrile.